

2025-08-19

SU FV-2506-25

Katariina Kiviniemi Birgersson
Kanslichef

Havs- och vattenmyndigheten

Yttrande över ”Remiss gällande förslag till reviderad nationell förvaltningsplan för ål 2025–2030”

Yttrandet har på rektors uppdrag utarbetats av Områdesnämnden för naturvetenskap. Ärendet har beretts av docent Henrik Svedäng, Stockholms universitets Östersjöcentrum.

BAKGRUND ATT BEAKTA

Regeringens uppdrag till HaV att revidera Sveriges ålförvaltningsplan:

Förvaltning av europeisk ål

Havs- och vattenmyndigheten ska revidera den svenska ålförvaltningsplanen i syfte att identifiera och införa ändamålsenliga åtgärder som samtidigt kan förbättra utvärdering och uppföljning. I uppdraget ingår alla åtgärder, inklusive fiskerelaterade och vattenmiljörelaterade åtgärder, som främjar och förbättrar förutsättningarna för ålens överlevnad i dess levnadstadier som återfinns i svenska vatten. Slutsatserna från regeringsuppdraget till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (N2022/01282) om att genomföra en internationell utvärdering av svensk förvaltning av europeisk ål utgör ett viktigt underlag som ska beaktas i revisionen. I uppdraget ingår även att utvärdera ålutsättningsars effektivitet och deras eventuella bidrag till lekpopulationen som fortsatt bevarandeåtgärd. Redovisningen av revisionen ska redogöra för möjligheterna till ett begränsat småskaligt fiske efter ål. Havs- och vattenmyndigheten ska utreda förutsättningarna att tillåta generationsväxling inom ålfisket genom att möjliggöra överlåtelse av ålfisketillstånd. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet med kopia till Klimat- och näringslivsdepartementet) senast 1 oktober 2025.

Områdesnämnden för naturvetenskap



HaV: Remiss av förslag till reviderad nationell förvaltningsplan för ål (17 juni- 22 augusti 2025).

Underlag:

Remissmissiv

- Förslag på reviderad nationell förvaltningsplan för ål med bilagor:
- Bilaga 1 Utvärdering av ålens status och mänsklig påverkan på ålen i Sverige (tre underlag från SLU Aqua)
- Bilaga 2 Förslag till Åtgärdsplan (2025–2027)
- Utsättning av ål som bevarandeåtgärd (delrapport)
- Generationsväxling genom överlåtelse av ålfisketillstånd (delrapport)

Havs- och vattenmyndigheten efterfrågar

» Synpunkter på förslaget till Reviderad nationell förvaltningsplan för ål och Åtgärdsplan (bilaga 2).

» Förslag på hur – myndigheter och aktörer - kan bidra till att genomföra den reviderade ålförvaltningsplanen. Gärna förslag på ytterligare åtgärder.

» Eventuella faktafel i samtliga remitterade underlag.

Bakgrund (SU:s beskrivning)

Rådets förordning (EG) nr 1100/2007 om åtgärder för återhämtning av europeisk ål, den så kallade ålförordningen:

- Ställer krav på medlemsländerna att upprätta nationella ålförvaltningsplaner.
 - Målet i varje plan ska vara att på lång sikt uppnå en utvandring av blankål till havet som motsvarar minst 40 procent av mängden blankål, som produceras i ett av människan opåverkat bestånd.
 - Genomförandet utvärderas och rapporteras vart tredje år, enligt krav i ålförordningen.
- » Nuvarande nationella förvaltningsplan för ål godkändes av EU-kommissionen år 2009.

ICES rådgivning (2024¹): European eel (*Anguilla anguilla*) throughout its natural range

ICES advice on fishing opportunities

ICES advises that when the precautionary approach is applied, there should be zero catches in all habitats in 2025. This applies to both recreational and commercial catches and includes catches of glass eels for restocking and aquaculture.

Non-fisheries conservation considerations

Based on ecosystem-based management, ICES considers that:

- all non-fisheries related anthropogenic mortalities should be reduced to zero.
- the quantity and quality of eel habitats should be restored; this includes restoring connectivity and the physical, chemical, and biological properties of the habitats.

(Översättning: **ICES råd om fiskemöjligheter**

ICES rekommenderar att när försiktighetsprincipen tillämpas bör inga fångster av ål göras år 2025 i något av de livsmiljöer där ål förekommer. Detta gäller både fritids- och kommersiella fångster och inkluderar fångster av glasål för utplantering och vattenbruk.

Bevarandehänsyn som inte är fiskerelaterade

Baserat på ekosystembaserad förvaltning anser ICES att:

- all icke-fiskerelaterad mänskligt orsakad dödlighet bör minskas till noll.
- kvantiteten och kvaliteten på ålens livsmiljöer bör återställas; detta inkluderar att återställa konnektivitet och livsmiljöernas fysiska, kemiska och biologiska egenskaper.)

¹ ICES 2024. European eel (*Anguilla anguilla*) throughout its natural range. In Report of the ICES Advisory Committee, 2024. ICES Advice 2024, ele.2737.nea, <https://doi.org/10.17895/ices.advice.27100516>

STOCKHOLMS UNIVESRITETS SYNPUNKTER PÅ FÖRSLAGET TILL REVIDERAD NATIONELL ÅLFÖRVALTNINGSPLAN

- Ålbeståndets nedgång i svenska inlandsvatten och kustområden uppmärksammades redan för 50 år sedan av forskaren Gunnar Svärdson vid Fiskeristyrelsens Sötvattenslaboratorium. Eftersom nedgången fortsatte under de följande årtionden igångsatte ICES och EIFAC ett gemensamt arbete med att skydda den europeiska ålen². Återhämtningsplanen (ÅHP) för det europeiska ålbeståndet, som beskrivs i EU-rådets förordning nr 1100/2007³, har således lämnat medlemsstaterna relativt fria att besluta om utvecklingen av nationella ålförvaltningsplaner, vilket har skapat möjlighet till olika tillvägagångssätt inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken⁴. ÅHP har dock fortfarande inte resulterat i någon signifikant förbättring av de många rekryteringsindex som ICES baserar sin bedömning av ålbeståndets status⁵ (se även nedan).
- Enligt EU-rådets förordning nr 1100/2007 ska målet för de olika nationella ÅHP vara att på lång sikt uppnå en utvandring av blankål till havet som motsvarar minst 40 procent av mängden blankål som produceras i ett av människan opåverkat bestånd. I EU-förordningen från 2007 anges som skäl till ÅHP att ”De senaste vetenskapliga rekommendationerna från Internationella havsforskningsrådet (ICES) är att beståndet av europeisk ål befinner sig utanför de säkra biologiska gränserna och att det nuvarande fisket inte är hållbart. ICES rekommenderar att det utan dröjsmål utarbetas en återhämtningsplan för hela beståndet av europeisk ål och att exploatering och annan mänsklig verksamhet som påverkar fisket eller beståndet minskas så mycket som möjligt.” Ålens situation ansågs som akut 2007, och den har förvärrats sedan

² Moriarty, C., and Decker, W. (eds) (1997). Management of the European eel. *Fish. Bull.* 15, 110 pp.

³ EU Council. (2007). Council Regulation (EC) No. 1100/2007 of 18 September 2007 establishing measures for the recovery of the stock of European eel. *Official Journal of the European Union*, 248, 17–23. <http://data.europa.eu/eli/reg/2007/1100/oj>

⁴ Svedäng, H., and Gipperth, L. (2012). Will regionalisation improve fisheries management in EU? –An analysis of the Swedish eel management plan reflects difficulties. *Mar. Pol.* 36: 801–808. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2011.11.011>

⁵ ICES. (2024).

dess (se nedan); det nuvarande ålbeståndet måste med andra ord förvaltas så väl som möjligt, så att arten inte utrotas.

- Stockholms universitet anser att långsiktiga mål inte får stå i vägen för att **öka den nuvarande utvandring av blankål från svenska vatten inklusive dess kustområden till Sargassohavet för att undvika arten försvinner**, dvs att det svenska bidraget till ålens lekbiomassa i Sargassohavet ska öka oavsett teoretiska beräkningar av tidigare åltäthet i inlandsvatten. Kustområdena har dessutom under lång tid varit de viktigaste uppväxthabitaten för ål i Sverige⁶, se även SCB:s fångststatistik där havsfisket efter ål dominerats sedan 1914.
- Eftersom inga ytterligare minskningar i rekryteringen tydligt har påvisats efter 2011, tolkas ålrekryteringen⁷ som att den har gått in i en fas av stabilitet, om än på tidigare exempellöst låga nivåer⁸. Att det tidigare fanns tillräcklig förekomst för att övervaka beståndets status, betyder inte nödvändigtvis att nuvarande index kan kvalificera sig för trendanalys när rekryteringen bara är cirka 1 procent av uppmätta nivåer för några decennier sedan; ålbeståndets utveckling och tillstånd är således delvis osäkert/okänt.
- Genom att **undersöka ålförekomst i olika internationella trålsurveyer** i nordliga europeiska kusthav ges för första gången information om det vuxna eller snart vandringsbenägna gul- och blankålens nuvarande status⁹, vilket efterlyses i remissen.
- **De fiskerioberoende indexen visar på starkt minskad ålförekomst** för såväl hela storleksspektrumet som för ålar ≥ 50 cm under de senaste 15–20 åren i hela havsområden som södra Nordsjön, Kattegatt och södra Östersjön.
- Följande slutsatser dras med stor säkerhet:
 - a) **Den europeiska ålens status har kraftigt försämrats, utrotningsrisken har ökat markant.**

⁶ Secor, D.H. (2005). Fish migration and the unit of the stock: Three formative debates. In Stock Identification methods. Applications in Fishery science, (eds. Cadrin, S.X., Friedland, K.D., Waldman, J.R.) pp. 17-44. Elsevier Academic Press, MA.

⁷ van Gemert, R., Holliland, P., Karlsson, K., Sjöberg, N., Säterberg, T. (2024). Assessment of the eel stock in Sweden, spring 2024; Fifth post-evaluation of the Swedish eel management. Aqua reports 2024:5. Uppsala: Swedish University of Agricultural Sciences (SLU), <https://doi.org/10.54612/a.4iseib7eup>

⁸ ICES. (2024).

⁹ Svedäng, H. (2025). Bottom trawl surveys show a sharp decline in European eel (*Anguilla anguilla*) abundance in northern European coastal waters. Front. Fish Sci. 3:1580250. <https://doi.org/10.3389/frish.2025.1580250>

- b) **Återhämtningsplanerna har misslyckats i norra Europa,** medlemsländerna har inte lyckats ta tillvara på de rester av uppväxande ål som, med avseende på svenska förhållanden, fortfarande påträffas i framförallt kustvatten.
 - c) **Ålfångsternas minskning på den svenska syd- och ostkusten avspeglar en beståndsminskning,** det vill säga det råder god korrelation mellan minskade trålfångster av ål i BITS och minskade landningar i det kvarvarande svenska havsfisket efter ål. Den minskningen i ålfiske genom så kallade naturliga avgång som HaV och även SLU påstår ha skett förklaras av minskad ålförekomst, inte minskat fiske.
- Den ökning av större ål som skett i de inre kustvatten av Kattegatt och Skagerrak¹⁰ sedan stängning av gulålsfisket 2012 där, visar att **stängningar av fisket är av avgörande betydelse för det nuvarande ålbeståndets utveckling.** Med andra ord om man vill rädda ålen så får man sluta fiska på ål i havet, där de flesta naturligt invandrade ålarna finns och där störst potential finns för att åtgärder ska ha en positiv, omedelbar effekt.
 - SLU:s skattningar grundade på fiskeriberoende indata, det vill säga passiva märkningar av ål, med påståenden om mer eller mindre konstant förekomst av ca 10,000 ton ål bara i Blekinge län i återkommande utvärderingar under 2010-talet saknar empiriskt stöd. I skattningar av den proportionella dödligheten gör SLU gällande att denna skulle ha sjunkit från redan mycket låga nivåer till runt 0,3 procent under 2010-talet fram till i dag.
 - I och med att de fiskeriberoende trålsurveyer visar på en starkt minskade förekomsten av ål i hela Östersjöbäckenet går det inte att hänvisa till det finns andra ”okända” [stora] källor till ål. När SLU påstår ”Nuvarande uppskattning av blankål (biomassa) i Östersjön är i storleksordningen tusentals ton, men denna skattning är mycket osäker med tanke på den låga påverkan av fisket (nära noll-statistik)¹¹” är det ett cirkelresonemang: När en extremt låg fiskedödlighet räknas fram, blir beståndets biomassa mycket stort (fångst divideras med uttaget i nämnaren) och att uttaget är litet framgår av att beståndet är så stort. Det enda som visas av SLU:s räkneövningar är att metoden inte fungerar. I och med att tråindexen, vilka är oberoende fiskarnas rapporteringsvillighet, visar på starkt minskad ålförekomst, kan de av SLU framhållna populationsdynamiska estimaten tillbakavisas som godtyckliga.
 - I övrigt kan påpekas att **förflyttningar av vild ål** från en del av Europa (framförallt från Frankrike) till svenska inlandsvatten inte är godtagbar av följande skäl:

¹⁰ van Gemert et al. (2024)

¹¹ van Gemert et al. (2024)

- a) ICES ger klara rekommendationer om att ål inte får flyttas mellan olika avrinningsområden.
 - b) ICES ställningstagande grundar sig på att tanken att det skulle finnas ett "överskott" av ål är helt obevisad. Tvärtom kan ett tömmande av områden med relativt högre ålyngelförekomst leda till att endast honor produceras, då ålen har labil könsbestämning och hanar påträffas företrädesvis i områden där tätheten av ål är hög. Ett europeiskt ålbestånd som består av endast ett kön skulle kunna leda till att en trots allt fortfarande mycket spridd art försvinner för gott. Icke-linjära effekter av låga beståndstätheter som försvårar en återhämtning av en [nedfiskad] population (så kallad "Allee-effekt"), är just förhållanden som gör att till exempel hanar saknas.
 - c) Utsättningar av ål har hittills mest lett till att ål placerats där den inte har några förutsättningar att hitta ut som i Hjälmarén och Mälaren, eller dödas vid utvandring i vattenkraftverk.
- Stockholms universitet uppskattar i och för sig förhållningssättet att **svenska inlandsvattnens konnektivitet** bör förbättras för att ål i framtiden ska få fler habitat att växa upp i. Stockholms universitet vill dock inte delta i byråkratiska övningar där ett regeringsuppdrag om att öka ålens möjligheter till fria vandringsvägar ställs mot ett annat regeringsinitiativ där miljöanpassningens av vattenkraften försenas eller skrinläggs. Det är dock viktigt att i det sammanhanget återigen påpeka att framräknade produktionsnivåer i olika svenska inlandsvatten, som HaV lägger stor vikt och kraft vid, inte är adekvat för ålens akuta situation. Det akuta hotet mot den europeiska ålen kan bara minskas om man skyddar de rester av uppväxande ål som fortfarande finns och som mest påträffas i svenska kustvatten.
 - Regeringens propå att utreda om möjligheter att **införa generationsskifte för ålfisketillstånd** måste avvisas, då det omintetgör de vinster som trots allt kan ha skett i och med ett minskat antal ålfiskelicenser sedan den svenska ålförvaltningsplanen infördes. Mot bakgrund av det akuta hotet mot ålen måste förslaget ses som sällsynt inadekvat och till och med ansvarslöst.
 - **Ett utrotande av ålen är systemhotade.** Den är eller har varit en väsentlig del av inlandsvattnen och kustområdenas fiskfauna. Den är en art som funnits i ca 40 miljoner år och kan inte ersättas eller återskapas. Eftersom arten funnits så länge är den också anpassad till de rovdjur som lever på bland annat ål, så kallad co-adaptation. **Att skylla ålens försämrade status på rovdjur saknar vetenskapligt stöd.**

A handwritten signature in blue ink that reads 'Lena Mäler'.

Lena Mäler
Dekanus för det Naturvetenskapliga området

A handwritten signature in blue ink that reads 'Katariina Kiviniemi Birgersson'.

Katariina Kiviniemi Birgersson
Kanslichef